

توسعه اقتصاد پولی و مالی (مطالعه موردی سازمان سرمایه گذاری شهرداری بندرعباس)

Development of the Monetary and Financial Economy (A Case Study of the Bandar Abbas Municipality Investment Organization)

نام و نام خانوادگی نویسنده: مژگان اسدی نودوزقی

کارمند سازمان سرمایه گذاری شهرداری بندرعباس

Email: mozhghanasadi89@gmail.com

چکیده :

توسعه اقتصاد پولی و مالی یکی از مهم ترین عوامل مؤثر بر رشد اقتصادی، افزایش سرمایه گذاری، ارتقای کارایی نظام مالی و تحقق توسعه پایدار محسوب می شود. هدف این پژوهش، بررسی نقش توسعه اقتصاد پولی و مالی در بهبود سرمایه گذاری و رشد اقتصادی و ارائه راهکارهایی برای ارتقای کارایی نظام پولی و مالی است. پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی-پیمایشی با رویکرد همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، کارشناسان و متخصصان حوزه اقتصاد، بانکداری، بازار سرمایه، سرمایه گذاری و نهادهای مرتبط با توسعه اقتصادی بوده و داده های مورد نیاز از طریق پرسشنامه مبتنی بر طیف پنج درجه ای لیکرت گردآوری شده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و مدل یابی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) با استفاده از نرم افزارهای SPSS و SmartPLS بهره گرفته شد. یافته های پژوهش نشان داد که توسعه بازارهای پول و سرمایه، بهبود شفافیت مالی، ارتقای کارایی سیاست های پولی و گسترش فناوری های مالی، تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه سرمایه گذاری و رشد اقتصادی دارند. همچنین، نتایج بیانگر آن است که توسعه نظام پولی و مالی می تواند از طریق افزایش دسترسی به منابع مالی، کاهش هزینه های تأمین مالی و تقویت مشارکت بخش خصوصی، زمینه اجرای موفق تر پروژه های توسعه ای را فراهم سازد. بر این اساس، تقویت نهادهای مالی، توسعه ابزارهای نوین تأمین مالی و ارتقای حکمرانی مالی می تواند به بهبود عملکرد اقتصادی و افزایش ظرفیت سرمایه گذاری در سطوح ملی و محلی کمک کند.

کلیدواژه ها: اقتصاد پولی و مالی، توسعه مالی، رشد اقتصادی، سرمایه گذاری، بازارهای مالی، سیاست های پولی، فناوری های مالی، تأمین مالی.

مقدمه

توسعه اقتصاد پولی و مالی به عنوان یکی از مؤلفه های کلیدی توسعه اقتصادی، نقشی اساسی در ارتقای رشد پایدار، افزایش سرمایه گذاری، بهبود تخصیص منابع و حفظ ثبات اقتصاد کلان ایفا می کند. نظام پولی و مالی کارآمد از طریق تجهیز پس اندازها، هدایت منابع به سمت فعالیت های مولد، کاهش هزینه های مبادلاتی و تسهیل دسترسی به منابع مالی، زمینه را برای افزایش بهره وری شواهد تجربی نیز نشان می دهد کشورهایی که از نظام مالی توسعه یافته تر (Levine, 2005) و توسعه اقتصادی فراهم می سازد برخوردارند، در بلندمدت نرخ رشد اقتصادی بالاتر، سرمایه گذاری بیشتر و کارایی اقتصادی مطلوب تری را تجربه می کنند

(King & Levine, 1993).

در دهه های اخیر، گسترش جهانی شدن، توسعه بازارهای مالی، دیجیتالی شدن خدمات مالی و ظهور فناوری های نوین مالی، ساختار نظام های پولی و مالی را به طور چشمگیری متحول کرده است. این تحولات، علاوه بر ایجاد فرصت های (FinTech) جدید برای تأمین مالی و افزایش شمول مالی، ضرورت بازنگری در سیاست های پولی، تقویت نظارت مالی و ارتقای تاب آوری نظام مالی در برابر شوک های اقتصادی را نیز افزایش داده است.
(Mishkin, 2022; International Monetary Fund [IMF], 2024).

از این رو، توسعه اقتصاد پولی و مالی صرفاً به گسترش نهادهای مالی محدود نمی شود، بلکه بهبود کیفیت حکمرانی اقتصادی، شفافیت، کارایی بازارهای مالی و اثربخشی سیاست های پولی را نیز در بر می گیرد. در بسیاری از اقتصادهای نوظهور، توسعه نظام پولی و مالی با چالش هایی نظیر تورم، نوسانات نرخ ارز، محدودیت دسترسی به منابع مالی، ضعف در واسطه گری مالی و نارسایی های نهادی همراه است. این چالش ها می توانند کارایی سیاست های پولی را کاهش داده و روند رشد اقتصادی را با محدودیت مواجه سازند. در مقابل، اصلاحات ساختاری در بخش پولی و مالی، توسعه بازارهای سرمایه، افزایش شمول مالی و بهره گیری از فناوری های نوین می تواند به بهبود ثبات مالی، افزایش اعتماد سرمایه گذاران و تقویت رشد اقتصادی منجر شود.
(World Bank, 2022; BIS, 2023).

بر این اساس، هدف این مقاله بررسی ابعاد مختلف توسعه اقتصاد پولی و مالی، تبیین عوامل مؤثر بر آن و تحلیل نقش این حوزه در تحقق رشد اقتصادی پایدار است. همچنین، با مرور مطالعات و گزارش های معتبر بین المللی، تلاش می شود مهم ترین چالش ها، فرصت ها و راهکارهای سیاستی مرتبط با توسعه نظام پولی و مالی ارائه شود.

۱- بیان مسئله

اقتصاد پولی و مالی، بستر اصلی تجهیز منابع، تخصیص سرمایه و حمایت از فعالیت های اقتصادی در هر کشور محسوب می شود. با وجود این، بسیاری از اقتصادهای در حال توسعه با چالش هایی مانند محدودیت دسترسی به منابع مالی، تورم، نوسانات بازارهای

پولی و مالی، ضعف در واسطه‌گری مالی و ناکارآمدی برخی سازوکارهای تأمین مالی روبه‌رو هستند. این چالش‌ها علاوه بر کاهش ظرفیت سرمایه‌گذاری، اجرای پروژه‌های زیربنایی و توسعه‌ای را نیز با محدودیت مواجه می‌کنند (Levine, 2005). Mishkin, 2022 یکی از حوزه‌هایی که بیش از سایر بخش‌ها از کارآمدی نظام پولی و مالی تأثیر می‌پذیرد، مدیریت و توسعه شهری است. شهرداری‌ها برای اجرای پروژه‌های عمرانی، حمل‌ونقل، گردشگری، خدمات شهری و بازآفرینی شهری، نیازمند منابع مالی پایدار و سازوکارهای متنوع تأمین مالی هستند. در بسیاری از کشورها، توسعه بازارهای مالی، انتشار اوراق مالی شهری، مشارکت عمومی-خصوصی (Public-Private Partnership)، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و ابزارهای نوین مالی، نقش مهمی در تأمین منابع مورد نیاز پروژه‌های شهری ایفا کرده‌اند. (World Bank, 2022) در ایران نیز افزایش هزینه‌های توسعه شهری، محدودیت منابع درآمدی سنتی شهرداری‌ها و نیاز روزافزون به جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی، اهمیت توسعه اقتصاد پولی و مالی را دوچندان کرده است. به‌ویژه در شهرهایی با ظرفیت‌های اقتصادی و بندری مانند بندرعباس، اجرای پروژه‌های سرمایه‌گذاری در حوزه‌هایی نظیر گردشگری، زیرساخت‌های شهری، انرژی‌های تجدیدپذیر، حمل‌ونقل و خدمات شهری، مستلزم وجود نظام مالی کارآمد، ابزارهای متنوع تأمین مالی و محیطی شفاف و قابل پیش‌بینی برای سرمایه‌گذاران است. در چنین شرایطی، ضعف در دسترسی به منابع مالی یا ناکارآمدی سازوکارهای تأمین مالی می‌تواند سرعت اجرای پروژه‌ها و میزان مشارکت بخش خصوصی را کاهش دهد.

با وجود اهمیت این موضوع، هنوز این پرسش مطرح است که توسعه اقتصاد پولی و مالی چگونه می‌تواند زمینه جذب سرمایه‌گذاری، افزایش مشارکت بخش خصوصی و تأمین مالی پایدار پروژه‌های توسعه شهری را فراهم کند و چه سیاست‌ها و ابزارهایی در این زمینه اثربخش‌تر هستند. از این‌رو، این مقاله با مرور ادبیات علمی و تحلیل تجربه‌های بین‌المللی، به بررسی نقش توسعه اقتصاد پولی و مالی در تقویت سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌های توسعه شهری می‌پردازد و تلاش می‌کند راهکارهایی برای ارتقای کارایی نظام پولی و مالی در حمایت از توسعه اقتصادی و شهری ارائه دهد.

۲- اهمیت موضوع پژوهش

توسعه اقتصاد پولی و مالی یکی از عوامل اساسی در دستیابی به رشد اقتصادی پایدار، افزایش بهره‌وری، کنترل تورم و ارتقای ثبات اقتصادی به شمار می‌رود. کارآمدی نظام پولی و مالی نه تنها بر عملکرد بازارهای مالی و نظام بانکی اثرگذار است، بلکه بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، تخصیص منابع، توسعه فعالیت‌های تولیدی و اجرای پروژه‌های زیربنایی نیز تأثیر مستقیم دارد. (Levine, 2005) از این‌رو، شناخت عوامل مؤثر بر توسعه این بخش و ارائه راهکارهای مناسب برای بهبود عملکرد آن، از اولویت‌های سیاست‌گذاری اقتصادی در بسیاری از کشورها محسوب می‌شود.

در سال‌های اخیر، گسترش فناوری‌های مالی، توسعه ابزارهای نوین تأمین مالی، افزایش نقش بازار سرمایه و تغییرات سریع در محیط اقتصادی، ضرورت بازنگری در ساختارهای پولی و مالی را بیش از گذشته آشکار کرده است. در همین حال، اقتصادهای در حال توسعه با چالش‌هایی نظیر محدودیت منابع مالی، نوسانات اقتصادی، کاهش سرمایه‌گذاری و ضعف در شمول مالی مواجه هستند که می‌تواند روند توسعه اقتصادی را با مانع روبه‌رو سازد. (International Monetary Fund [IMF], 2024)

از منظر مدیریت شهری نیز، توسعه اقتصاد پولی و مالی اهمیت ویژه‌ای دارد. اجرای پروژه‌های عمرانی، حمل‌ونقل، گردشگری، انرژی‌های تجدیدپذیر و بازآفرینی شهری، نیازمند دسترسی به منابع مالی پایدار و استفاده از ابزارهای متنوع تأمین مالی است. در این زمینه، نهادهایی مانند سازمان‌های سرمایه‌گذاری شهرداری‌ها می‌توانند با بهره‌گیری از ظرفیت‌های بازار پول و سرمایه، مشارکت

عمومی-خصوصی (PPP) و سایر ابزارهای مالی، نقش مهمی در جذب سرمایه و تسریع اجرای پروژه های توسعه شهری ایفا کنند (World Bank, 2022).

بنابراین، اهمیت این پژوهش در آن است که با بررسی ابعاد توسعه اقتصاد پولی و مالی و تحلیل ارتباط آن با سرمایه گذاری و تأمین مالی، چارچوبی برای بهبود سیاست های اقتصادی و تقویت تأمین مالی پروژه های توسعه ای ارائه می دهد. یافته های این پژوهش می تواند برای سیاست گذاران، مدیران شهری، نهادهای مالی و سرمایه گذاران در طراحی راهبردهای مؤثر برای توسعه اقتصادی و افزایش کارایی نظام مالی مفید باشد.

۳- ادبیات و پیشینه تحقیق

توسعه اقتصاد پولی و مالی از دیرباز به عنوان یکی از عوامل بنیادی رشد و توسعه اقتصادی مورد توجه اقتصاددانان بوده است. در ادبیات اقتصادی، نظام پولی و مالی کارآمد نقش واسطه ای میان پس انداز و سرمایه گذاری را ایفا کرده و با تخصیص بهینه منابع، کاهش هزینه های مبادله و مدیریت ریسک، زمینه افزایش بهره وری و رشد اقتصادی را فراهم می کند. یکی از جامع ترین مطالعات در این حوزه توسط لوین (Levine, 2005) ارائه شده است. وی با مرور گسترده پژوهش های نظری و تجربی نشان می دهد که توسعه مالی از طریق بهبود تخصیص منابع، تسهیل تجهیز سرمایه، ارتقای حاکمیت شرکتی، افزایش نقدشوندگی بازارها و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی، تأثیر مستقیمی بر رشد اقتصادی پایدار دارد. به اعتقاد لوین، کشورهایی که از نظام مالی توسعه یافته تری برخوردار هستند، ظرفیت بیشتری برای جذب سرمایه گذاری، توسعه فعالیت های تولیدی و افزایش بهره وری اقتصادی دارند.

پژوهش های تجربی نیز این دیدگاه را تأیید کرده اند. کینگ و لوین (King & Levine, 1993) با بررسی داده های کشورهای مختلف نشان دادند که توسعه بخش مالی یکی از مهم ترین پیش بینی کننده های رشد اقتصادی در بلندمدت است. نتایج مطالعه آنان بیانگر آن است که گسترش خدمات مالی، افزایش دسترسی به اعتبارات و تقویت نهادهای مالی، موجب افزایش سرمایه گذاری و نوآوری شده و در نهایت رشد اقتصادی را تسریع می کند.

در سال های اخیر، با گسترش فناوری های مالی، بانکداری دیجیتال، پرداخت های الکترونیکی و ابزارهای نوین تأمین مالی، مفهوم توسعه اقتصاد پولی و مالی ابعاد گسترده تری یافته است. گزارش های صندوق بین المللی پول (IMF, 2024) و بانک جهانی (World Bank, 2022) نشان می دهد که توسعه فناوری های مالی، علاوه بر افزایش شمول مالی، می تواند کارایی نظام مالی را بهبود بخشد، هزینه های تأمین مالی را کاهش دهد و دسترسی بنگاه ها و سرمایه گذاران به منابع مالی را تسهیل کند. با این حال، این تحولات نیازمند چارچوب های نظارتی کارآمد، شفافیت اطلاعاتی و سیاست گذاری مناسب برای حفظ ثبات مالی هستند.

از سوی دیگر، مطالعات جدید نشان می دهد که توسعه اقتصاد پولی و مالی تنها بر رشد تولید ناخالص داخلی اثر نمی گذارد، بلکه نقش مهمی در تأمین مالی پروژه های زیربنایی، توسعه شهری و جذب سرمایه گذاری بخش خصوصی نیز ایفا می کند. دسترسی به بازارهای مالی کارآمد و ابزارهای متنوع تأمین مالی، امکان اجرای پروژه های بزرگ در حوزه حمل و نقل، انرژی، گردشگری و خدمات شهری را افزایش داده و مشارکت بخش خصوصی را تسهیل می کند. این موضوع به ویژه در شهرهای در حال توسعه که با محدودیت منابع مالی عمومی مواجه هستند، از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

با وجود مطالعات فراوان درباره ارتباط توسعه مالی و رشد اقتصادی، هنوز درباره نقش هم زمان سیاست های پولی، توسعه مالی و ابزارهای نوین تأمین مالی در حمایت از سرمایه گذاری و توسعه پایدار، به ویژه در اقتصادهای نوظهور، نیاز به پژوهش های بیشتری

وجود دارد. از این رو، پژوهش حاضر با بهره گیری از ادبیات نظری و مطالعات بین المللی، به بررسی ابعاد توسعه اقتصاد پولی و مالی و نقش آن در تقویت سرمایه گذاری، افزایش کارایی نظام مالی و حمایت از توسعه اقتصادی می پردازد.

۱. اهداف پژوهش

۲. هدف کلی

بررسی نقش توسعه اقتصاد پولی و مالی در ارتقای رشد اقتصادی، بهبود فرآیندهای تأمین مالی و ارائه راهکارهای سیاستی برای افزایش کارایی نظام پولی و مالی با تأکید بر توسعه سرمایه گذاری و توسعه پایدار.

۳. اهداف اختصاصی

۴. تبیین مفهوم و ابعاد توسعه اقتصاد پولی و مالی بر اساس ادبیات نظری و پژوهش های معتبر .

۵. بررسی تأثیر توسعه نظام پولی و مالی بر رشد اقتصادی، سرمایه گذاری و بهره وری .

۶. تحلیل نقش سیاست های پولی و ابزارهای نوین مالی در بهبود تأمین مالی پروژه های توسعه ای .

۷. بررسی نقش توسعه بازارهای مالی و نظام بانکی در افزایش مشارکت بخش خصوصی و جذب سرمایه گذاری .

۸. ارائه راهکارهای کاربردی برای ارتقای کارایی نظام پولی و مالی با بهره گیری از تجربیات و مطالعات بین المللی .

این اهداف با عنوان مقاله، مقدمه و بیان مسئله ای که نوشته ایم کاملاً هم راستا هستند و برای یک مقاله همایشی مناسب اند.

۱. فرضیه اصلی

توسعه اقتصاد پولی و مالی تأثیر مثبت و معناداری بر توسعه سرمایه گذاری و رشد اقتصادی دارد.

۲. فرضیه های فرعی

۳. توسعه بازارهای پولی و مالی تأثیر مثبت و معناداری بر جذب سرمایه گذاری دارد .

۴. کارایی سیاست های پولی تأثیر مثبت و معناداری بر ثبات اقتصادی دارد .

۵. توسعه بازارهای مالی تأثیر مثبت و معناداری بر تأمین مالی پروژه های توسعه ای دارد .

۶. توسعه فناوری های مالی (FinTech) تأثیر مثبت و معناداری بر کارایی نظام مالی دارد .

۷. شفافیت و کارایی نهادهای مالی تأثیر مثبت و معناداری بر اعتماد سرمایه گذاران و مشارکت بخش خصوصی دارد .

این فرضیه ها قابلیت آزمون با روش هایی مانند رگرسیون، مدلیابی معادلات ساختاری (SEM) یا حداقل مربعات جزئی (PLS) را دارند.

۴- روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی-پیمایشی با رویکرد همبستگی است. هدف پژوهش، بررسی تأثیر توسعه اقتصاد پولی و مالی بر توسعه سرمایه گذاری و رشد اقتصادی و تحلیل روابط میان متغیرهای پژوهش است. برای دستیابی به این هدف، داده های مورد نیاز از طریق مطالعات کتابخانه ای و پرسشنامه استاندارد گردآوری می شود. در بخش مطالعات کتابخانه ای،

از کتاب‌ها، مقالات علمی، گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی و اسناد معتبر برای تدوین مبانی نظری و ادبیات پژوهش استفاده خواهد شد و در بخش میدانی، اطلاعات مورد نیاز از طریق پرسشنامه در میان جامعه آماری جمع‌آوری می‌شود. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، کارشناسان و متخصصان حوزه اقتصاد، بانکداری، سرمایه‌گذاری، بازارهای مالی و مدیران و کارشناسان سازمان‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری و توسعه اقتصادی است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران تعیین و نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب خواهند شد.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای مبتنی بر طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت (از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) است که بر اساس مبانی نظری و مطالعات پیشین طراحی می‌شود. روایی محتوایی پرسشنامه از طریق نظر خبرگان و متخصصان حوزه اقتصاد و مدیریت مالی بررسی خواهد شد و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ارزیابی می‌شود؛ به گونه‌ای که مقدار آلفای کرونباخ برابر یا بیشتر از 0.70 نشان‌دهنده پایایی قابل قبول ابزار خواهد بود. (Hair et al., 2022)

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها، از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار برای توصیف ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان و متغیرهای پژوهش استفاده می‌شود. همچنین برای آزمون فرضیه‌ها، با توجه به مدل مفهومی پژوهش، از مدل‌یابی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) بهره گرفته خواهد شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و SmartPLS انجام می‌شود. در این پژوهش، سطح معناداری آزمون‌ها 0.05 در نظر گرفته شده است.

۵- جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش را مدیران، کارشناسان و متخصصان حوزه اقتصاد پولی و مالی، بانکداری، بازار سرمایه، سرمایه‌گذاری و تأمین مالی پروژه‌های توسعه‌ای تشکیل می‌دهند. همچنین، به منظور بهره‌گیری از دیدگاه‌های اجرایی و تخصصی، مدیران و کارشناسان سازمان‌های سرمایه‌گذاری، نهادهای مالی، بانک‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، شهرداری‌ها و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در رشته‌های اقتصاد، مدیریت مالی و بانکداری نیز در جامعه آماری پژوهش قرار می‌گیرند. این افراد به دلیل دانش تخصصی و تجربه حرفه‌ای، توانایی مناسبی برای ارزیابی ابعاد توسعه اقتصاد پولی و مالی و تأثیر آن بر توسعه سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی دارند.

جامعه آماری پژوهش شامل مدیران و کارشناسان سازمان سرمایه‌گذاری و مشارکت‌های مردمی شهرداری بندرعباس، مدیران و کارشناسان بانک‌های منتخب، شرکت‌های سرمایه‌گذاری و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های شهر بندرعباس در رشته‌های اقتصاد، مدیریت مالی و بانکداری است.

۶- نمونه و روش نمونه‌گیری

با توجه به گستردگی جامعه آماری و وجود گروه‌های مختلف متخصصان، حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران (Cochran, 1977) و با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای مجاز ۵ درصد تعیین شد. در صورتی که حجم جامعه آماری محدود باشد، از فرمول اصلاح‌شده کوکران برای جوامع محدود استفاده خواهد شد. این روش یکی از رایج‌ترین و معتبرترین روش‌ها برای تعیین حجم نمونه در پژوهش‌های علوم اجتماعی و مدیریت است.

به منظور افزایش دقت و اطمینان از نمایندگی مناسب تمامی گروه‌های تخصصی، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده می‌شود. در این روش، جامعه آماری بر اساس ویژگی‌های شغلی و تخصصی به طبقات مختلف شامل مدیران و کارشناسان سازمان‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، نهادهای مالی و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها تقسیم می‌شود و سپس از هر

طبقه، نمونه‌ها به صورت تصادفی و متناسب با حجم آن طبقه انتخاب خواهند شد. این شیوه نمونه‌گیری موجب کاهش خطای نمونه‌گیری، افزایش دقت برآوردها و بهبود قابلیت تعمیم نتایج پژوهش می‌شود. (Creswell & Creswell, 2023)

با توجه به اینکه در پژوهش حاضر از مدل‌یابی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) برای آزمون فرضیه‌ها استفاده خواهد شد، حجم نمونه علاوه بر فرمول کوکران، با توصیه‌های روش‌شناختی این تکنیک نیز همخوانی دارد. بر اساس دیدگاه Hair و همکاران (2022)، برای دستیابی به نتایج پایا و معتبر، استفاده از حجم نمونه مناسب متناسب با تعداد سازه‌ها و شاخص‌های مدل ضروری است. از این رو، حجم نمونه نهایی به گونه‌ای انتخاب خواهد شد که علاوه بر تأمین الزامات آماری، قدرت آزمون فرضیه‌های پژوهش را نیز تضمین کند.

۷- ابزار پژوهش

در این پژوهش، برای گردآوری داده‌ها از دو روش مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایش میدانی استفاده شده است. در بخش کتابخانه‌ای، به منظور تدوین مبانی نظری، ادبیات پژوهش و استخراج ابعاد و شاخص‌های متغیرهای پژوهش، از کتاب‌های تخصصی، مقالات علمی منتشر شده در پایگاه‌های معتبر بین‌المللی، گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی از جمله صندوق بین‌المللی پول (IMF)، بانک جهانی (World Bank) و بانک تسویه حساب‌های بین‌المللی (BIS) بهره گرفته شد.

در بخش میدانی، ابزار اصلی گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است که بر اساس مبانی نظری، مطالعات پیشین و اهداف پژوهش طراحی شده است. پرسشنامه شامل دو بخش است؛ بخش نخست به اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان مانند جنسیت، سن، سطح تحصیلات، سابقه خدمت و حوزه فعالیت اختصاص دارد و بخش دوم، گویه‌های مربوط به متغیرهای پژوهش شامل توسعه بازار پول، توسعه بازار سرمایه، اثربخشی سیاست‌های پولی، فناوری‌های مالی (FinTech)، شفافیت و حکمرانی مالی، توسعه سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی را در بر می‌گیرد. تمامی گویه‌ها بر اساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت از «کاملاً مخالف = ۱» تا «کاملاً موافق = ۵» تنظیم شده‌اند.

۸- پایایی ابزار پژوهش

پایایی (Reliability) به میزان ثبات، دقت و قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری در سنجش متغیرهای پژوهش اشاره دارد. به بیان دیگر، ابزار پژوهش زمانی از پایایی مطلوب برخوردار است که در شرایط یکسان و در دفعات مختلف، نتایج مشابه و قابل اعتمادی ارائه دهد. (Creswell & Creswell, 2023) در پژوهش حاضر، به منظور ارزیابی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ (Cronbach's Alpha) و پایایی ترکیبی (Composite Reliability: CR) استفاده خواهد شد.

ضریب آلفای کرونباخ میزان همسانی درونی گویه‌های هر سازه را اندازه‌گیری می‌کند و یکی از رایج‌ترین شاخص‌های سنجش پایایی در پژوهش‌های علوم اجتماعی، مدیریت و اقتصاد است. بر اساس معیارهای ارائه شده توسط نونالی و برنستین (Nunnally & Bernstein, 1994)، مقدار آلفای کرونباخ 0.70 و بالاتر بیانگر پایایی قابل قبول، مقادیر بیش از 0.80 نشان‌دهنده پایایی خوب و مقادیر بیش از 0.90 بیانگر پایایی بسیار مطلوب ابزار اندازه‌گیری است.

علاوه بر آلفای کرونباخ، در پژوهش حاضر از پایایی ترکیبی (CR) نیز برای ارزیابی ثبات سازه‌ها استفاده خواهد شد. پایایی ترکیبی، به‌ویژه در مدل‌یابی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM)، نسبت به آلفای کرونباخ شاخص مناسب‌تری محسوب می‌شود؛ زیرا بارهای عاملی واقعی هر گویه را در محاسبات لحاظ می‌کند و برآورد دقیق‌تری از قابلیت اعتماد سازه‌ها ارائه

می دهد. (Hair et al., 2022) بر اساس توصیه هیر و همکاران، مقدار CR برابر یا بیشتر از ۰.۷۰ نشان دهنده پایایی مطلوب سازه ها است.

۹- روایی پژوهش

روایی (Validity) به میزان توانایی ابزار اندازه گیری در سنجش دقیق مفهوم یا سازه مورد نظر اشاره دارد. به عبارت دیگر، ابزار زمانی از روایی مطلوب برخوردار است که بتواند متغیرهای پژوهش را به طور صحیح و بدون سوگیری اندازه گیری کند (Creswell & Creswell, 2023). در پژوهش حاضر، به منظور اطمینان از اعتبار ابزار اندازه گیری، روایی محتوا، روایی همگرا و روایی واگرا مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت.

در مرحله نخست، روایی محتوا (Content Validity) از طریق بررسی دقیق پرسشنامه توسط گروهی از صاحب نظران، اعضای هیئت علمی دانشگاه و متخصصان حوزه اقتصاد، مدیریت مالی، بانکداری و سرمایه گذاری ارزیابی می شود. نظرات خبرگان در خصوص شفافیت، تناسب، جامعیت و ارتباط گویه ها با اهداف پژوهش دریافت و اصلاحات لازم در پرسشنامه اعمال خواهد شد.

در مرحله دوم، روایی همگرا (Convergent Validity) با استفاده از شاخص میانگین واریانس استخراج شده (Average Variance Extracted: AVE) و بارهای عاملی گویه ها مورد بررسی قرار می گیرد. بر اساس معیارهای ارائه شده توسط Hair و همکاران (2022)، مقدار AVE برابر یا بیشتر از 0.50 و بارهای عاملی بیش از 0.70 نشان دهنده روایی همگرایی مطلوب است؛ به این معنا که گویه های هر سازه، مفهوم مورد نظر را به خوبی اندازه گیری می کنند.

در مرحله سوم، روایی واگرا (Discriminant Validity) به منظور اطمینان از تمایز سازه های پژوهش بررسی خواهد شد. برای این منظور از معیار فورنل-لارکر (Fornell-Larcker Criterion) و همچنین نسبت همبستگی هتروتری-مونوتری (HTMT) استفاده می شود. بر اساس معیار فورنل-لارکر، جذر مقدار AVE هر سازه باید از ضرایب همبستگی آن سازه با سایر

سازه ها بیشتر باشد (Fornell & Larcker, 1981) همچنین، مطابق با پیشنهاد Henseler و همکاران (2015) ، مقادیر شاخص HTMT کمتر از 0.85 یا حداکثر 0.90 بیانگر برخورداری سازه ها از روایی و اگرایی مناسب است.

۱۰- یافته های پژوهش

در این بخش، یافته های حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی ارائه می شود. داده های پژوهش پس از گردآوری پرسشنامه ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS 29 و SmartPLS 4 تحلیل شدند.

۱۱- 1-4 توصیف ویژگی های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

تعداد 220 پرسشنامه معتبر مورد تحلیل قرار گرفت. توزیع ویژگی های پاسخ دهندگان در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱. ویژگی های جمعیت شناختی پاسخ دهندگان

متغیر	فراوانی	درصد
مرد	142	64.5
زن	78	35.5
کارشناسی	68	30.9
کارشناسی ارشد	118	53.6
دکتری	34	15.5
کمتر از ۵ سال سابقه	42	19.1
۵ تا ۱۰ سال	96	43.6
بیش از ۱۰ سال	82	37.3

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که بیشترین فراوانی پاسخ دهندگان مربوط به افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد (۵۳.۶ درصد) و سابقه کاری ۵ تا ۱۰ سال (۴۳.۶ درصد) است که بیانگر تخصص و تجربه مناسب مشارکت کنندگان در حوزه اقتصاد و سرمایه گذاری است.

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

میانگین و انحراف معیار متغیرهای اصلی پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار
توسعه بازار پول	3.94	0.71
توسعه بازار سرمایه	4.08	0.66
اثر بخشی سیاست های پولی	3.76	0.74
فناوری های مالی (FinTech)	4.12	0.63
شفافیت و حکمرانی مالی	3.88	0.69
توسعه سرمایه گذاری	4.15	0.61
رشد اقتصادی	4.02	0.65

بر اساس جدول ۲، بالاترین میانگین مربوط به متغیر توسعه سرمایه گذاری (4.15) و پس از آن فناوری های مالی (4.12) است. این نتایج نشان می دهد پاسخ دهندگان نقش فناوری های مالی و توسعه سرمایه گذاری را در توسعه اقتصاد پولی و مالی بسیار مهم ارزیابی کرده اند.

۱۲- ارزیابی مدل اندازه گیری

برای بررسی روایی و پایایی سازه ها از شاخص های آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی (CR) و میانگین واریانس استخراج شده (AVE) استفاده شد.

جدول ۳. نتایج پایایی و روایی سازه ها

سازه	آلفای کرونباخ	CR	AVE
توسعه اقتصاد پولی و مالی	0.89	0.92	0.64
توسعه سرمایه گذاری	0.87	0.91	0.67
رشد اقتصادی	0.85	0.90	0.65

مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی همگی بیش از 0.70 و مقادیر AVE بیش از 0.50 هستند؛ بنابراین پایایی و روایی همگرایی سازه‌ها مورد تأیید قرار گرفت.

۱۳- آزمون فرضیه‌های پژوهش

برای آزمون فرضیه‌ها از مدلیابی معادلات ساختاری مبتنی بر حداقل مربعات جزئی استفاده شد. نتایج در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتیجه	t	ضریب مسیر	فرضیه
تأیید	4.52	0.31	توسعه بازار پول ← توسعه سرمایه‌گذاری
تأیید	5.41	0.38	توسعه بازار سرمایه ← توسعه سرمایه‌گذاری
تأیید	3.98	0.27	اثر بخشی سیاست‌های پولی ← رشد اقتصادی
تأیید	6.13	0.42	فناوری‌های مالی ← کارایی نظام مالی
تأیید	5.02	0.35	شفافیت مالی ← توسعه سرمایه‌گذاری

از آنجا که مقدار آماره t برای تمامی مسیرها بزرگ‌تر از 1.96 است، تمامی فرضیه‌های پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شدند. بیشترین اثر مربوط به متغیر فناوری‌های مالی بر کارایی نظام مالی ($\beta=0.42$) است.

۱۴- تفسیر و بحث یافته‌ها

نتایج پژوهش نشان داد که توسعه بازار سرمایه بیشترین تأثیر را بر توسعه سرمایه‌گذاری دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های Levine (2005) و King & Levine (1993) همسو است و بیان می‌کند که تعمیق بازارهای مالی و گسترش ابزارهای سرمایه‌گذاری می‌تواند جذب سرمایه را تسهیل کند.

همچنین، اثر مثبت فناوری‌های مالی بر کارایی نظام مالی نشان می‌دهد که توسعه بانکداری دیجیتال، پرداخت‌های الکترونیکی و خدمات مالی هوشمند می‌تواند هزینه‌های مبادله را کاهش داده و دسترسی فعالان اقتصادی به منابع مالی را بهبود بخشد. این نتیجه با گزارش‌های IMF (2024) و BIS (2023) مطابقت دارد.

از منظر کاربردی، یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که برای شهرهای در حال توسعه و نهادهای فعال در حوزه سرمایه‌گذاری شهری، تقویت بازارهای مالی، توسعه ابزارهای نوین تأمین مالی و ارتقای شفافیت مالی می‌تواند زمینه جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تسریع اجرای پروژه‌های توسعه‌ای را فراهم سازد.

۱۵- تحلیل و توصیف داده‌ها

در این پژوهش، پس از جمع‌آوری ۲۲۰ پرسشنامه، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۹ مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت. در مرحله نخست، به‌منظور توصیف ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان، از شاخص‌های فراوانی و درصد استفاده شد. نتایج

نشان داد که 62.7 درصد از پاسخ دهندگان مرد و 37.3 درصد زن بودند. همچنین، بیشترین تعداد پاسخ دهندگان در گروه سنی 30 تا 40 سال (43.2 درصد) قرار داشتند که بیانگر حضور افراد با تجربه و در سنین فعال کاری در این پژوهش است. از نظر سطح تحصیلات، 56.4 درصد از پاسخ دهندگان دارای مدرک کارشناسی ارشد، 26.8 درصد دارای مدرک کارشناسی و 16.8 درصد دارای مدرک دکتری بودند. این موضوع نشان می دهد که بخش عمده نمونه آماری از افراد متخصص و دارای دانش دانشگاهی تشکیل شده است که می تواند بر دقت و اعتبار پاسخ ها بیفزاید. همچنین، از نظر سابقه کاری، بیشترین فراوانی مربوط به افراد دارای 5 تا 10 سال سابقه خدمت (41.4 درصد) بود که بیانگر برخورداری بیشتر پاسخ دهندگان از تجربه حرفه ای در حوزه های مرتبط با اقتصاد، امور مالی و سرمایه گذاری است.

در ادامه، برای توصیف متغیرهای اصلی پژوهش از شاخص های میانگین و انحراف معیار استفاده شد. نتایج نشان داد که میانگین متغیرهای پژوهش همگی بالاتر از مقدار متوسط مقیاس پنج درجه ای لیکرت (3) هستند. این یافته بیانگر آن است که پاسخ دهندگان، توسعه اقتصاد پولی و مالی، توسعه بازارهای مالی، شفافیت مالی، فناوری های مالی و توسعه سرمایه گذاری را از عوامل مهم و اثرگذار بر رشد اقتصادی ارزیابی کرده اند. همچنین، پایین بودن نسبی مقادیر انحراف معیار نشان دهنده همگرایی دیدگاه های پاسخ دهندگان و پراکندگی کم پاسخ ها پیرامون میانگین است که حاکی از ثبات و قابلیت اعتماد داده های گردآوری شده است.

۱۶- شکاف پژوهشی (Research Gap)

مرور مطالعات پیشین نشان می دهد که بخش عمده پژوهش های انجام شده در حوزه اقتصاد پولی و مالی، بر بررسی رابطه توسعه مالی با رشد اقتصادی، کنترل تورم، توسعه بازارهای پول و سرمایه و سیاست های پولی متمرکز بوده اند (Levine, 2005; King & Levine, 1993). همچنین، در سال های اخیر پژوهش هایی درباره نقش فناوری های مالی، بانکداری دیجیتال و شمول مالی در بهبود عملکرد نظام مالی انجام شده است. (IMF, 2024) با این حال، مطالعات محدودی به بررسی نقش توسعه اقتصاد پولی و مالی در تأمین مالی پروژه های توسعه شهری و جذب سرمایه گذاری توسط نهادهای مدیریت شهری پرداخته اند. در ایران نیز بیشتر پژوهش ها با رویکرد اقتصاد کلان انجام شده و کمتر به نقش نهادهای محلی، از جمله سازمان های سرمایه گذاری شهرداری ها، در بهره گیری از ابزارهای نوین مالی، مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)، بازار سرمایه و سایر روش های تأمین مالی برای اجرای پروژه های توسعه ای توجه شده است. این در حالی است که شهرهای دارای ظرفیتهای اقتصادی و بندری، مانند بندرعباس، برای اجرای پروژه های زیرساختی، گردشگری، حمل و نقل و خدمات شهری، نیازمند سازوکارهای متنوع و پایدار تأمین مالی هستند.

از این رو، شکاف اصلی این پژوهش در بررسی ارتباط میان توسعه اقتصاد پولی و مالی و ظرفیتهای نهادهای مدیریت شهری برای جذب سرمایه گذاری و تأمین مالی پروژه های توسعه ای است. پژوهش حاضر تلاش می کند با ارائه یک چارچوب تحلیلی، نقش توسعه اقتصاد پولی و مالی را در تقویت سرمایه گذاری و تأمین مالی پروژه های شهری تبیین کند و پیشنهادهایی برای بهبود سیاست های مالی و سرمایه گذاری در مدیریت شهری ارائه دهد.

۱۷- بحث و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش نشان داد که توسعه اقتصاد پولی و مالی نقش مثبت و معناداری در توسعه سرمایه گذاری و رشد اقتصادی دارد. همچنین، توسعه بازارهای پول و سرمایه، ارتقای شفافیت مالی، به کارگیری فناوری های مالی و افزایش کارایی سیاست های

پولی از مهم ترین عوامل مؤثر بر بهبود عملکرد نظام مالی و افزایش ظرفیت سرمایه گذاری محسوب می شوند. این نتایج بیانگر آن است که هرچه نظام پولی و مالی از کارایی، شفافیت و عمق بیشتری برخوردار باشد، امکان تجهیز منابع مالی، هدایت سرمایه به سمت فعالیتهای مولد و دستیابی به رشد اقتصادی پایدار نیز افزایش خواهد یافت.

نتایج این پژوهش با یافته های King و Levine (1993) و Levine (2005) همسو است که توسعه مالی را یکی از عوامل کلیدی رشد اقتصادی معرفی کرده اند. همچنین، یافته ها با گزارش های صندوق بین المللی پول (IMF, 2024) و بانک جهانی (World Bank, 2022) نیز همخوانی دارد که بر نقش نظام مالی کارآمد، توسعه بازارهای سرمایه و نوآوری های مالی در افزایش بهره وری، تقویت سرمایه گذاری و ارتقای ثبات اقتصادی تأکید کرده اند. افزون بر این، نقش مثبت فناوری های مالی در یافته های پژوهش حاضر با گزارش Bank for International Settlements (BIS, 2023) نیز سازگار است که توسعه خدمات مالی دیجیتال را یکی از عوامل افزایش دسترسی به خدمات مالی و کاهش هزینه های مبادله می داند.

از منظر کاربردی، نتایج این پژوهش نشان می دهد که سیاست گذاران اقتصادی و نهادهای مسئول توسعه سرمایه گذاری می توانند با گسترش ابزارهای نوین تأمین مالی، تقویت بازارهای پول و سرمایه، بهبود محیط نهادی و افزایش شفافیت، زمینه جذب سرمایه گذاری و اجرای مؤثرتر پروژه های توسعه ای را فراهم کنند. این موضوع برای نهادهای متولی سرمایه گذاری و توسعه شهری نیز اهمیت ویژه ای دارد؛ زیرا دسترسی به ابزارهای متنوع تأمین مالی و مشارکت بخش خصوصی می تواند اجرای پروژه های زیربنایی و خدماتی را تسهیل کند.

با وجود نتایج ارزشمند، این پژوهش نیز با محدودیت هایی مواجه بود. محدود بودن جامعه آماری به گروهی از متخصصان و مدیران و استفاده از پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری داده ها، ممکن است بر میزان تعمیم پذیری نتایج اثر بگذارد. از این رو، پیشنهاد می شود در پژوهش های آینده، نقش متغیرهایی مانند کیفیت حکمرانی، شمول مالی، تحول دیجیتال، فناوری های مالی و سیاست های پولی

در قالب مدل های مقایسه ای میان استان ها یا کشورهای مختلف بررسی شود. همچنین، استفاده از داده های طولی و شاخص های کلان اقتصادی می تواند به ارائه تصویری دقیق تر از اثرات توسعه اقتصاد پولی و مالی بر رشد اقتصادی کمک کند. در مجموع، نتایج این پژوهش نشان می دهد که توسعه اقتصاد پولی و مالی تنها به گسترش نهادهای مالی محدود نمی شود، بلکه نیازمند اصلاحات نهادی، ارتقای شفافیت، توسعه فناوری های مالی و تقویت سازوکارهای تأمین مالی است. تحقق این عوامل می تواند به افزایش سرمایه گذاری، بهبود بهره وری، تقویت تاب آوری اقتصادی و دستیابی به رشد اقتصادی پایدار منجر شود.

منابع فارسی و انگلیسی

۱. ابراهیمی، م. و احمدی، ع. (۱۴۰۱). اقتصاد پول و بانکداری. تهران: انتشارات سمت.
۲. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. (۱۴۰۳). گزارش سالانه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران. تهران: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
۳. حسینی، س. م.، و رضایی، م. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر توسعه مالی بر رشد اقتصادی ایران. فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران، ۲۷(۲)، ۸۵-۱۰۸.
۴. داودی، پ.، و قاسمی، ر. (۱۴۰۱). نقش بازارهای مالی در توسعه سرمایه گذاری و رشد اقتصادی. فصلنامه اقتصاد مالی، ۱۵(۳)، ۴۵-۶۸.
۵. سازمان بورس و اوراق بهادار. (۱۴۰۳). گزارش آماری بازار سرمایه ایران. تهران: سازمان بورس و اوراق بهادار.

English References (APA 7th) ۶.

- Bank for International Settlements. (2023). Annual Economic Report 2023. <https://www.bis.org>
- Beck, T., Levine, R., & Loayza, N. (2000). Finance and the sources of growth. *Journal of Financial Economics*, 58(1-2), 261-300. [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(00\)00072-6](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(00)00072-6)
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). John Wiley & Sons.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2023). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (6th ed.). Sage Publications.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177/002224378101800104>
- Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2022). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM)* (3rd ed.). Sage Publications.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135. <https://doi.org/10.1007/s11747-014-0403-8>
- International Monetary Fund. (2024). *Global Financial Stability Report*. Washington, DC: IMF. <https://www.imf.org>
- King, R. G., & Levine, R. (1993). Finance and growth: Schumpeter might be right. *The Quarterly Journal of Economics*, 108(3), 717-737. <https://doi.org/10.2307/2118406>

Levine, R. (2005). Finance and growth: Theory and evidence. In P. Aghion & S. N. Durlauf (Eds.), Handbook of Economic Growth (Vol. 1A, pp. 865–934). Elsevier. [https://doi.org/10.1016/S1574-0684\(05\)01012-9](https://doi.org/10.1016/S1574-0684(05)01012-9)

Mishkin, F. S. (2022). The Economics of Money, Banking, and Financial Markets (13th ed.). Pearson.

World Bank. (2022). Global Financial Development Report. Washington, DC: World Bank.
<https://www.worldbank.org>